

**A Vértess-
hegység
barlangjai**

A Vértes-hegység barlangjai

Ez a kis füzet elsősorban turistáknak készült, de hasznos útmutatásokat nyújt az erdőgazdaságok dolgozóinak, valamint a tanulóifjúságnak természetismereteik gyarapításához. Nem titkolt célja a kiadványnak, hogy a barlangok megtekintésével egyidejűleg segítséget kérjünk e természeti képződmények védelmére, eredeti állapotukban történő megőrzésére.

Mielőtt részletesebben tárgyalnánk a Vértes-hegység barlangjait, szükséges, hogy röviden áttekintsük magának a hegységnek és üregeinek képződését, valamint ez utóbbiak jelentőségét is.

Írta:
Kocsis Antal

Fényképezte:
Párniczky József

Felelős kiadó:
Lipthay Károly

Hegységképződés

A földtörténeti középkor elején, hozzávetőleg 200 millió évvel ezelőtt, a mai Vértes-hegység területét az ősi földközi tenger, a Tétisz borította.

A hegységképződés csak jóval később, a középkor végén indult meg azután, hogy a tenger medrében karbonátos üledékek rakódtak le. Ezeknek az anyagoknak vastagsága több száz, sőt néhol több ezer méter és a kőzettévalás folyamatában főleg dolomittá, kisebbrészt mészkővé alakultak. Ez a hatalmas mennyiségű kőzet vált azután uralkodóvá a következő korokban is, ez jellemző a mai hegység felszíni és mélyebb rétegeire.

Elteelt ezalatt 100 millió év és az addig viszonylag nyugodt földkéreg a hegyképző erők hatására emelkedni kezdett, ugyanakkor a tenger fokozatosan visszahúzódott. A Vértes-hegység szárazföld lett.

A földkéreg-mozgások azonban tovább folytatódtak. Repedések, törések keletkeztek a hegységet alkotó kőzetben, melyeknek fő iránya ÉK — DNY volt. Ezt még keresztültszelték rövidebb, ÉNY — DK irányú repedések.

A tenger sem nyugodott meg. Ismételten elöntötte a hegységet. Újból és másfajta üledékeket halmozott fel, tovább koptatta, formálta a felszínt. Egyidejűleg épített és pusztított. Azután délre húzódott és napjainktól számítva 15—20 millió évvel, véglegesen kialakult a Vértes-hegység rögös, letarolt tönkjellege.

Üregképződés

A hegység zömét kitevő dolomit és mészkő azokon a területeken, ahol felszínre kerültek, tehát főképpen a tengervájtá völgyek oldalában, a földkéreg-mozgások hatására általában függőleges irányban megrepedtek. A kőzetresekken leszivárgó csapadékvíz a magával sodort apró, parányi törmelékkel koptatta és tágította a repedéseket. Fokozottabban hatott az üregképződésre az évszakok váltakozása: a téli kifagyások és a nyári kőzetfemlekedések. Mindezek együttevén több tízezer, sőt százezer éven keresztül a lazább szerkezetű dolomitban és mészkőben jelentős méretű üregeket formáltak. A folyamat jelenleg is tart. Új barlangok képződnek, mások fokozatosan pusztulnak, amelyeknél a kőzet aprózódása, mállása az üregek faláról nagyobb tömböket választanak le és ez végül a barlang feltöltődéséhez, esetleg összeomlásához vezet. Természetesen a pusztulás is, mint a képződés, évezredek elmúltával következik be.

A barlangok jelentősége

A hegység barlangjai közül ez ideig csak egy volt olyan, amelynek agyagos kitöltésében — a feltárások során — állati eredetű csontmaradványokat találtak és ennek alapján rekonstruálhatóvá vált a környező terület 10 millió évvel ezelőtti földrajzi képe. Hasonló, de talán nem ennyire jelentős őslénytani leletek más barlangokban is előfordulhatnak. Ezek elősegíthetik a még sötét foltokban mutatkozó földtörténeti múlt rövidebb-hosszabb időszakának megvilágítását, leírását.

A tudomány és gyakorlat számára a barlangok élőlényeket is rejtegetnek, olyanokat, amelyeknek kizárólagos lakhelyük az „örök sötétség birodalma”, mert ebben a környezetben találják meg létfeltételeiket (baktériumok, moszatok, mikroszkópikus gombák, talajban élő fonálférgesek) és olyanokat, amelyeknek átmeneti szállása a barlang (különbféle védett denevérfajok, kígyófélék stb.). Ezért sem szabad a barlangban tüzelni, mert a hősugárzás és füst következtében károsodik, kipusztul élővilága.

Más jelentősége is van a barlangoknak. Turisták vagy hétvégi kirándulók kellemes pihenőhelye lehet, a sokszor szép kilátást adó barlang szádája, bejárata. Tökéletes védelmet nyújt a hirtelen támadt zivatar és vilámlás elöl bemenekülő embernek. Biztonságosabb itt kivárni az „égháború” végét, mint egy-egy dús lombosított fa alatt, amely ugyan védelmet nyújt az esőtől, de a villámoktól annál kevésbé.

Végezetül, de nem utolsósorban, tudomásunk van arról, hogy a II. világháborúban környei és vértessomlói bányászok a hegység barlangjaiból indítottak meglepetésszerű támadást a német megszállók ellen, majd akciójuk végeztével ide rejtőzködtek, hogy adandó alkalmammal ismételten lecsapjanak a fasiszta csapatokra.

Gondoljunk erre is és kegyelettel adózzunk a partizánok emlékének. Óvjuk hősiességük hallgatag tanúit!

A barlangok ismertetése

A következőkben a hegység 32 barlangjáról adunk részletesebb ismertetőt. Csak olyanokat írtunk le, amelyeket a magyar barlangkataszter is felvehet, tehát az olyan felszín alatti természetes üregeket, amelyekbe egy normálisan fejlett ember befér, pontosabban: amelynek egyik kiterjedése a két métert eléri, vagy meghaladja. Ennek alapján a felsoroltak között szerepelnek az általában ismert vagy csak szakirodalmi utalásból

azonosítható barlangok: Vár-völgyi Kő-lyuk, Jenő-lik, Oroszlánkői-barlang, Nagytiszta-gödör és a csákvári Báracháza-barlang. Egy-egy üreg felkutatását Liphay Károly a Fejér megyei Természetvédelmi Bizottság elnöke, Már János a Gánti Községi Tanács elnöke és Varró Gusztáv a Fejér megyei Természetbarát Szövetség főtítkára segítették elő. Hasznos információjukért ezúton mondunk köszönetet. 24 barlangot a füzet írója terepbejárással kutatót fel.

A korábban ismert üregek nevét változtatlanul hagytuk, az újonnan leírtaknál a barlangtani terminológiában használatos elnevezéseket alkalmaztuk.

A barlangok sorrendjét a Vértes-hegység DNY—ÉK-i irányú vonulatának megfelelően, DNY-i szélétől kiindulva határoztuk meg. (Térkép melléklet.)

1. *Vár-völgyi Kő-lyuk.* A csókakői vár alatt, a kőbánya lőszerraktárától a Vár-völgyön felfelé menve, 200 m-nél ÉK-i irányban egy mellékvölgy nyílik, amelynek helyenként meredek, de jól járható ösvényén 100 m-t haladva balkez felől, kb. 10 m magasságban, sziklafalban látható a barlang háromszög alakú bejárata. A dolomit hasadéka mentén képződött üreg hosszúsága 9,5 m, szélessége 4—6,5 m, magassága 0,5—1,3 m. Falai helyenként öblösen-lyukasan korrodáltak, belül a keskenyebb repedéseknél csipkézett szélű cseppkőbekéregződések és 5—10 cm hosszúságú cseppkőoszlopok, valamint mészgömböcskék láthatók. Változatos a rovarvilága. Pókok és denevérek lakják.
2. *Meszes-völgyi-lyuk.* A csákberényi temető halottasházától 1400 m-re, a Meszes-völgy első, D-i irányú hajlatának DK-i szögletében, az út fölé hajló sziklafal mögött kb. 10 m magasságban látható kerek nyílása. A dolomit repedése mentén leszivárgó csapadékvíz hatására képződött lyukszerű üreg hosszúsága 4 m, szélessége 0,9—2,1 m, magassága 0,9—1,3 m. Falai repedezettek és korrodáltak, rajta cseppkőbekéregződések és mészgömbök figyelhetők meg. Nedvesebb zugában zöld moszattelepek láthatók. Rovarok és pókfélék élnek a barlangban.
3. *Meszes-völgyi—odú.* Az előbbtől 800 m-re, a Meszes-völgy második, NY-i irányú hajlatának É-i, sziklaszirtes oldalában, az úttól 70 m-re és kb. 20 m magasságban látható háromszögletű nyílása. Két hatalmas dolomittal egymásra dőlésével képződött üreg hosszúsága 2,3 m, külső szélessége 1,2 m, magassága 2,2 m. Beljebb azonban nem éri el az 1 m-es kiterjedést. Falai korrodáltak, melyken zöld algatelepek, rovarok és pókfélék láthatók.

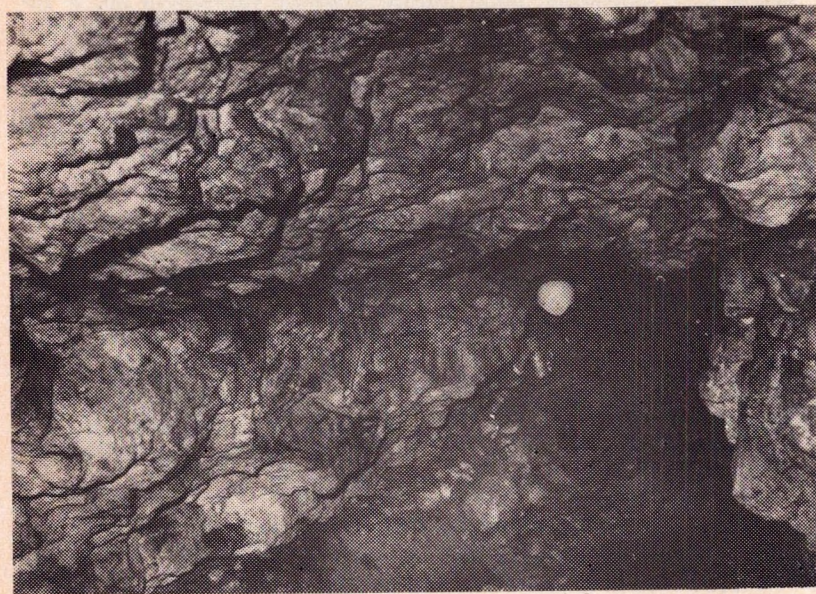
4. *Meszes-völgyi fülke.* A Meszes-völgyi odútól az erdei úton továbbhaladva 200 m-t, a völgy NY-i oldalában, különálló, mintegy 5 m magasságú dolomitfalban, a kőzet intenzív aprózódásával képződött üreg. Félkör alakú nyílása 5 m széles és 4 m magas. Hosszúsága 3 m. Belül némileg elkeskenyedik, de csak 1,5 m magasságot ér el. A dolomit aprózódása emberfej nagyságú mélyedéseket, szélső zugában — repedés mentén — 1,5 m hosszú, 0,9 m széles és 0,7 m magas lyukat formált. Zöld moszattelepeket látni a falakon és változatos rovarvilága van.
5. *Ugró-völgyi lyuk.* A csákberényi labdarúgópályától 2900 m-re az Ugró-völgy NY-i oldalában a völgytalptól 20 m magasságban, rendkívül meredek dolomitszirt alatt elrejtve található üreg. Könnyebb helymeghatározást ad egy 5—6 m magas, kiemelkedő kőgyertya, amely a völgy azonos oldalában és a barlangtól 170 m távolságra látható. Az üreg vízszintesen (hasadék mentén) megnyúlt bejárata 3 m széles. Külső és belső magassága egyaránt 0,8 m, mélysége 4 m. Az egyébként jelentéktelen barlangot inkább csak kialakulásának körülményei teszik érdekessé. Falain moszattelepök és rovarok figyelhetők meg.
6. *Ugró-völgyi—hasadékbarlang.* Az előbbi felett kb. 30 m-rel magasabban, közel a völgyoldal pereméhez, meglehetősen kitett helyen található meg. A barlang előtti keskeny terasz szakadékszerűen mélyül. A dolomitekőzet e helyütt szélespados rétegzettséget mutat. Az üreg háromszögletű szűk nyílással 5 m hosszúságot ér el. Szélessége 0,5—0,8 m, magassága 1,2—1,5 m. Aljazata dolomittörmelékös-humuszos kitöltés. Bejárata előtt változatos a vegetáció; a barlangban rovarok és pókok élnek.
7. *Szapariós-völgyi—odú.* A csákberényi labdarúgópályától 3900 m-re, közvetlenül az Ugró-völgy felé eső hajlatnál, a Szapariós-völgy ÉNY-i oldalában, az úttól 50 m távolságban és kb. 15 m magasán, meredek, szálkőzetes dolomitfalban képződött üreg. Ovális nyílása 1,4 m széles, 2 m magas. Az odú hosszúsága 2,1 m, szélessége 1,3—1,8 m, magassága 1,2—1,4 m. Az erősen töredező és aprózódó dolomit a falakat mélyen üregesíti olymértékben, hogy É—ÉK-i irányban 0,5 m széles, arasznyi magas és 3 m hosszúságú hasadékot képezett, amely a szabadba nyílik. Szemléletesen demonstrálja ez, a kőzet szerkezetéből, a csapadékvíz beszivárgásából és a külső hőmérséklet változásából öszszegeződő üregképződési folyamatot. Szögleteiben algatelepök és rovarok láthatók.
8. *Bucka-hegyi—hasadékbarlang.* A Csákberény melletti Bucka-hegy DNY-i felét ÉNY—DK-i irányú szakadékvölgy szeli át. Ennek NY-i oldalában kb. 50 m magasságban, 5 m-es pusztuló dolomitbreccsiás sziklafalban képződött üreg. Hosszúsága 5 m, szélessége 2 m, magassága 1,7 m. Az üregesedés folyamata a K—NY-i irányban keletkezett repedés mentén indult meg a beszivárgó csapadékvíz hatására, amely a laza szerkezetű kőzet mállásához és a barlang képződéséhez vezetett. Az üreg aljazatát kúpszerűen felhalmozódott sárgásbarna finom szemcsézettsgű kőzetpor tölti ki.
9. *Kő-völgyi—fülke.* A Tüskés-hegy 374 m-es m. p.-tól K-i irányba a Csákberény-Szentgyörgyvár zöld jelzésű turistautat keresztezve, innen ugyancsak K-re és 250 m távolságban találjuk az ÉNY—DK-i irányba húzódó 30, helyenként az 50 m-t is meghaladó szélességű és több száz méter hosszúságú Kő-völgyet. A völgy É-i irányú hajlatánál, 10 m viszonylagos magasságban a K-i oldalon, összefüggő mészkőfalban nyílik az üreg félkör alakú szádája. A fülke hosszúsága 3 m, szélessége 4,3 m, magassága 2,5 m. Falain kifejezett korróziós és mállásos elváltozásokat láthatunk. Kitöltését nagy mennyiségű törmelék és humuszos talaj képezi. Élénk a rovarvilága.
10. *Kő-völgyi—hasadékbarlang.* Az előbbitől D-i irányba és 50 m távolságban, a völgy DNY-i oldalában, 5 m magasságban, réteges mészkőfalban képződött üreg. Háromszögletű bejárata 0,5 m magas padkával nyílik. Hosszúsága 4,5 m, szélessége 0,6—1,6 m, magassága a bejáratnál 2,5 m, az üregben 1,5 m. Hosszanti repedés mentén fejlődött a barlang, amely derékszöget képez a völgy oldalával, viszont aljazata ennek emelkedésvel megegyező. Falai repedezettek, kismértékben korrodáltak, rajta mészgömböcskék láthatók. Alul vastag humuszos kitöltés van. Élővilága: rovarok, pókok.
11. *Jenő-lik.* Kápolnapusztai—Vörösmarty—turistaháztól 900 m-re, a Kőves-völgyi út kezdetéhez É-i irányból erdei talajút csatlakozik. Ezen továbbmenve É—ÉNY-i, majd É—ÉK-i irányban hajló völgybe jutunk, melyen 1000 m távolságban a Hajszabarna alatti É—D-i irányú völgy NY-i oldalában, 10 m magasságban, kiemelkedő dolomitsziklafalban megfigyelhetjük a hasadékszerű üreget. Bejáratának szélessége 1 m, magassága 2,5 m. Befelé fokozatosan elkeskenyedik és 2,3 m-nél alul és felül sziklatömbök ékelődtek a hasadékba. Gánti lakosok szerint valamikor az üreg hosszabb és felfelé nyitott volt. Változatos a vegetációja: mohák, zuzmók és moszatok telepedtek meg. Faunája rovarokból és pókokból áll.

A Bucka-hegyi-hasadékbáráng bejárata a korrodált sziklafallal

12. *Oroszlánkői-báráng.* A csáki várrommal szemben, a völgy nummulinás mészkő peremén a 6—8 méter vastagságú sziklafal aljából nyílik a báráng. Az 1960-as évek elején az üreg mindössze 2 méter hosszú, 4 m széles és 1 m magasságú volt. Az utána következő években az oroszlányi bárángkutató csoport É—ÉK-i irányban a bárángi anyag eltávolításával 15 m hosszúságúra és átlagosan 1,5 m szélességgel növelte méretét. A bejáráttól jobbra eróziós keskeny járatok figyelhetők meg. A báráng kialakulásában — feltehetően — a vízszintes rétegzettségű mészkő eróziója játszott a szerepet, amelyet a későbbiek során üledék töltött ki. Változatos a rovarvilága. Bejárata környékén érdekes, kőületekben gazdag kőzetdarabokat gyűjthetünk.

13. *Nagytisztai-gödör.* A Nagytiszta kilátójától 250 m-re É-i irányban, pados elválású mészkőbe mélyülő aknaszerű üreg, amelyet az oroszlányi bárángkutató csoport kb. 5 m mélységben tárt fel. A munka továbbfolytatását a csörlő-szerkezet bezuhanása hiúsította meg. Az aknába való leereszkedés veszélyes, mert a súlyos szerkezet kimozdul

Részlet a Nagytiszta-gödörből, vagy Denevér-bárángból. A nagyüreg vége

llása és tovább csúszása bármikor megtörténhet. Ennek ellenére a környékbeli gyerekek gyakran látogatják az üreget, amelynek alján tüzet gyújtanak, ezzel is tovább növelve a veszélyt a rosszul szellőző aknában.

14. *Csákvári Báracháza-barlang.* Csákvártól DNY-ra és 2 km távolságban, a Guba-hegy K-i sziklás lejtőjén, a Csákberény felé vezető országútról is felismerhető a dolomitszirtek között nyíló hatalmas bejárata. Megközelíthető a műútról letérve a szántóföldön keresztül majd a szőlők présházai között vezető talajúton, vagy a Guba-hegy tetején a zöld kereszt jelzésű turistaúton.

A felső triászkorú fődolomitban képződött üreg több, egymást hátrántoló hasadék mentén fejlődött. A bejárat bal oldali, DNY-i sziklára vésvé római feliratnyomokat láthatunk. E mellett találunk egy oldalhasadékot, amely ÉK—DNY-i irányba terjed; 7 m hosszú, alul szűk, 1 m magasságban kissé kiszélesedik és felfelé ismét fokozatosan összeszűkülő járat.

A barlang főága kb. 1,5 m széles és 5 m magas nyílással kezdődik. Befelé kissé emelkedik, majd irányát többször változtatva kb. 20 m-nél kupolás belső teremben fejeződik be. Innen ÉK-i irányban szűk hasadék nyílik, amely 2 m után NY-ra fordul és összeszűkül. A főág elülső szakaszában 5 m hosszúságú összekötő folyosóval csatlakozik a következő mellékhasadékhoz, amely egy 4 m-es nyitott és egy DNY-ról ÉK-re húzódó 7 m hosszú, szűk hasadékból áll. A csatlakozás helyénél a sziklafal felfelé tág és nyitott kiüregbe megy át.

A főágban kiterjedt cseppkőbekéregződést, cseppkőfolyást láthatunk. A legváltozatosabb növény és állatfajok telepedtek meg a barlangban. A külső időjárástól függően kék és zöld-moszatok, moszatgombák; a bejáratnál zuzmók és mohák. Faunája sokféle ízeltlábú, csigák és denevérek. Sajnos, a rendszeres látogatás, a szemetelés, de főleg a barlang előterében végzett tüzelés a falakat nagymértékben szennyezi és a barlang élővilágát károsítja. 1926 tavaszán Kadics Ottokár és Kretzoi Miklós neves barlangkutatók feltárták az üreg kiültetését. Világviszonylatban is jelentős leletanyag került felszínre, amelyben három kor faunáját határozták meg:

A felső rétegben a jelenkor állatvilágát és az ember csontmaradványait; ez alatti mészkőtörmelékes barlangi agyagban a jégkorszak faunáját, majd a következő agyagrétegben az alsópliocénben élt számos emlősállat csontmaradványait. A barlangnak ez utóbbi a legjelentősebb leletanyaga.

15. *Balogh-völgyi—1. odú.* A csákvári kéttornyú templomból NY-i irányban és kb. 2 km-re, a Kerek-hegy melletti Balogh-völgy — amely a mediterrán elterjedésű keleti gyertyán (*Carpinus orientalis*) egyetlen hazai előfordulási helye — felső végénél kb. 20 m magas karsztos dolomit sziklaszirten aljában található üreg. A breccsiás, repedezett és korrodált falú kis üreg hosszúsága 2,1 m, szélessége 1,3—0,9 m, magassága 1,9—2,1 m. A felülről — repedés mentén — lefelé szivárgó csapadékvíz mállasztó tevékenysége folytán képződött.

16. *Balogh-völgyi—2. odú.* Az előbbi felett, 8 m magasságban, csak sziklamászással elérhető breccsiás dolomitban képződött üreg hosszúsága 1,7 m, szélessége 1,5 m, magassága 1,8 m, amely a hőmérsékletváltozás következtében és a csapadékvíz hatására mállással és aprózódással egyre bővül és változik.

17. *Kő-lik-völgyi—fülke.* A csákvári kéttornyú templomtól ÉNY-i irányban és 1,5 km távolságban, a Balogh-völgy mellett húzódik a Kő-lik-völgy. Ennek bejáratánál, az É-i oldalon, 5 m vastagságú 15—20 m szélességű réteges dolomittalban félkör alakú bejáratnál nyílik a 3 m hosszúságú, 5,4 m külső szélességű és 2,4 m magasságú fülke. Befelé menetelosen keskenyedik, illetőleg válik alacsonyabbá. Érdekessége az üregfal rétegzettség, amely a lazább, breccsiás réteg és a tömörebb, összeállóbb kőzetréteg váltakozásából áll. Ez vezetett a fülke képződéséhez is. A csákvári fiatalok rendszeres látogatása és tüzelése következtében az üreg fala teljesen bekormozódott és élővilága kipusztult. Az üreg környezetében hulladék és szemét nagy mennyiségben található.

18. *Kő-lik-völgyi—hasadékbarlang.* Az előbbitől 200 m távolságban, ugyancsak a völgy É-i oldalában, összefüggő, 10—15 m magas dolomitszirtek hasadékában nyíló üreg. Bejárása balesetveszélyes, csak sziklamászással és kötélbiztosítással lehetséges. A mésszel cementált dolomit hosszanti irányú hasadéka mentén alakult ki a barlang járata. Nyílása háromszög alakú, melynek szélessége 1,5 m, magassága 5 m. Az üreg egy külső, meredeken emelkedő folyosóból — amelynek hosszúsága 15 m, magassága 5 m, átlagos szélessége 1,5 m — és egy kb. 1 m átmérőjű kerek átnyílóval csatlakozó belső részből áll, amelynek hosszúsága 2,5 m, szélessége 1,5 m, és magassága 2 m. Korállszerű mészgömböcskék és mészbekéregződés figyelhető meg a barlang falain. A karsztvíz-szivárgás mellett algatelepeket láthatunk. Sokféle rovar határozhatunk meg az üregben.

19. *Kő-lik-völgyi—barlang.* A hasadékbarranggal azonos oldalon, ettől kb. 10 m távolságban és kevéssel alacsonyabb szinten a sziklatömbök között vezető zeg-zugos csapáson sziklamászással közelíthető meg. A barlang fejlődésének iránya megegyező a hasadékbarrangéval. A bejárat szélessége 3 m, magassága 1,8 m, befelé emelkedő, rövid szakaszában elkeskenyedő, majd utána ismételtén 3 m-re kiszélesedő belső üregben fejeződik be. A barlang teljes hosszúsága 5,5 m. Belső üregének DNY-i falában 0,9 m széles és 1,6 m magas ablakkal a szabadba nyílik. Innen kitekintve, a szembelevő sziklafal repedése mentén tipikus példáját látjuk a hasadékbarrang keletkezésének, a barlangfolyamat kialakulásának. Ebben az üregben is tapasztalható a rendszeres tüzelés nyomai: a falak intenzíven kormosodottak. Pókszabásúak és rovarfélék élnek a belső üregben.

20. *Pamlag-völgyi—hasadékbarrang.* A Csákvárhoz közel épült Annafalvi-örháztól ÉNY-ra és 850 m távolságban, közel a Pamlag-völgy NY-i végéhez, a János-völgytől 250 m-re, a völgy É-i oldalában 20 m magasságban 10—15 m-es sziklaszírtben nyíló üreg. Hosszúsága 12 m, átlag szélessége 1,5 m, magassága átlagosan 3 m. Az üregben a bejáratától 11 m távolságban, ÉK-i irányban 1 m széles, arasznyi átmérőjű nyílással hasadék képződött, amely a szabadba nyílik. A barlang vége fokozatosan elkeskenyedik, törmelék és sziklatömbök töltik ki, de még távolabbra is belátható a hasadék. Az üreg érezhetően huzatos. Jobbára a mennyezeti hasadékokban képződtek karfiolszerű cseppkövek, mészgömböcskék. Rovarok, pókszabásúak és denevérek lakják. Meglehetősen hosszú siklófaj elszáradt csontváza található a barlang kitöltésében.

21. *Lábas—bükki—hasadékbarrang.* Vérteskozma előtt leágazó és a Fáni-völgybe vezető üzemi műúton haladva 1700 m távolságban, a völgyoldal DNY-i írtásos meredekén (a felhagyott kőbányától kb. 100 m távolságban) 3 m magas sziklafalban találjuk meg az üreget. Előtte jókora sziklatömb hever, amely a bejárat feletti falról vált le. A barlang hosszúsága 3 m, elülső szélessége 0,5—0,8 m, külső magassága 2,4 m. Kőzete dolomit, a barlang iránya megfelel a főrepedés irányának. Az üregszáda mellett mohák, beljebb zuzmó és algatelepek láthatók. Különböző ízeltlábúak élnek a belső üregben.

22. *Sárkány-lyuk-völgyi—odú.* A Hirczy-emlékműtől a Sárkány-lyuk-völgybe vezető zöld jelzésű turistaúton 1150 m távolságban, a NY-i völgyoldalban, 10 m viszonylagos magasságban, réteges dolomitszik-lában láthatjuk az üreg nyílását. Az odú külső szélessége 3,5 m, ma-

„Karfiol-cseppköves” részlet a Pamlag-völgyi hasadékbarrangból

gassága 1,5 m, hosszúsága 2,5 m. Belül 1 m-re keskenyedik és magassága 0,5 m-re csökken. Az üregfal réteges elválású, amelynek aprózódása alakította ki az odút. Zuzmótelepek, zöldmoszatok, rovarok és pókfélék képezik élővilágát.

23. *Fáni-völgyi—odú.* A Fáni-völgy kezdeténél, az üzemi műút elágazásánál DK-i irányban, 100 m távolságban, a D-i meredek és szál-fás völgyoldalon, kb. 30 m magasságban 10 m szélességű sziklafal aljából 1,2 m magas padkával nyílik ovális bejárata, amely a dolomitfal függőleges repedésének aprózódásával keletkezett. A környéken hasonló, de kisebb üregek képződési folyamata figyelhető meg. Az odú hosszúsága 2,9 m, szélessége 1,2—1,5 m, magassága 1,5 m. A falban lévő repedésekből karsztvíz-szivárgás tapasztalható, mellette mészgömböcskék képződtek. Az odúban alacsonyabbrendű (moszatok) és magasabbrendű növények (mohák, aranyos fodorka stb.) egyaránt megtelepedtek. Ezen kívül rovarok és pókok élnek az üregben.

24. *Fáni-völgyi—lyuk.* A Fáni-völgy kezdeténél, az üzemi műút elágazásától DK-re és 100 m távolságban, D-i sziklás völgyoldalban, kb. 40—45 m magasságban, közel a völgy pereméhez, 5 m-es sziklafalban található széles szádával nyíló lyukszerű üreg. A függőleges és vízszintes repedésekkel tagolt dolomitban képződött. Bejárat szélessége 2 m, magassága 1,5 m. Beljebb fokozatosan beszűkül kb. 1 m kiterjedésűre. Hosszúsága 4 m. Középe táján ablakszerűen felszakadt a kőzete. Mohák, zöld algatelepek és ízeltlábúak rejtőznek az üregekben.

25. *Fáni-völgyi—fülkesor.* A Fáni-völgyben az üzemi műút elágazásától 950 m távolságban, a völgy ÉK-i oldalában, a műúttól 30 m magasságban és erre merőlegesen előrenyúló kb. 10 m magasságú réteges dolomitfalban találjuk a fülkéket. A három üregből álló fülkesor együttes szélessége 12 m. Az elülső kettő méreteiben majdnem azonos. Egyenkénti szélességük 3,5 m, magasságuk 1,6—1,8 m, mélységük 2 m. Közöttük 1,2 m széles és 0,8 m magas átjáró képződött. A harmadik, belső fülke valamivel kiterjedtebb: 4 m széles, 2 m magas, és 2,5 m mélységű. Mindhárom falait breccsiás, fémoxidoktól színezett kőzet alkotja. Kitöltése kőzettörmelék, amelyben állati csontmaradványok találhatók. A falakon helyenként karfiolszerűen fejlődött mészgömböcskék, magasabbrendű növényi szerzetek láthatók. A Vértes-hegységben egyedülálló, de a távolabbi hegyvidéken is ritkaság számba menő képződménye ez a Fáni-völgy nyolc üreget rejtő dolomitszikláinak.

26. *Fáni-völgyi—barlang.* A fülkesorral azonos oldalon, ettől DK-re és 30 m távolságban, de kisé lejjebb, nagyrészt összefüggő dolomitsziklafalban szabályosan fejlődött barlangtípusú üreg, amelynek szádája 3 m magasan nyílik. Hosszúsága 5,5 m, szélessége 2,6—4 m, magassága 1,6—2,2 m között változik. A barlang fala rétegesen repedezett, amelyen karsztvíz-szivárgás és lyukásan korrodált elváltozások tapasztalhatók. Algatelepek, rovarok figyelhetők meg, valamint pókszabásúak élnek az üregben.

27. *Fáni-völgyi—1. fülke.* A Fáni-völgyben, az üzemi műút elágazásától 1100 m távolságban, a völgy DNY-i oldalában, az úttól kb. 70 m-re és kb. 20 m relatív magasságban, 5 m-es sziklafalban 1,2 m-es padkával nyílik háromszög alakú bejárata. A dolomit hosszanti és keresztirányú repedései mentén képződött fülke. Hosszúsága 3,5 m, bejárati szélessége 3,3 m, magassága 3 m. Belül 1,8 m, illetőleg 1,3 m-re csökken. Kevés mészgömböcskék, sekély kitöltés tapasztalható. Változatos a flórája (moha, algatelepek,) és a rovarvilága.

28. *Fáni-völgyi—1. hasadékbarlang.* A 1. fülkével azonos oldalon, ettől KDK-re és 15 m távolságban, 2 m átmérőjű sziklafalban elrejtve mutatkozik. A barlang falai réteges szerkezetűek, de ebben kivételt képez a K-i oldal, amely töredezett, aprózódott dolomittörmelékkel áll. Kitöltését vastagon képezi az aprózódott kőzettörmelék. Hosszúsága 5 m, szélessége 1,3—2,4 m, magassága 0,5—0,8 m. Pókszabásúak élnek hasadékaiban.

29. *Fáni-völgyi—2. hasadékbarlang.* Az előbbivel azonos oldalon, kissé feljebb és 15 m távolságban dolomitban képződött szűk bejáratú üreg iránya DNY. Hosszúsága 5 m, szélessége 1,4 m, középső magassága 1,4 m. Legfelül az erősen töredezett és felszakadt teteje omlásos és 2 m magasságú. Középe táján É-i irányban 3 m hosszúságban keskeny repedés nyílik a szabadba. Az előbbi barlanghoz hasonlóan hosszanti és függőleges repedés mentén alakult ki. Pókfélék és denevérek lakják.

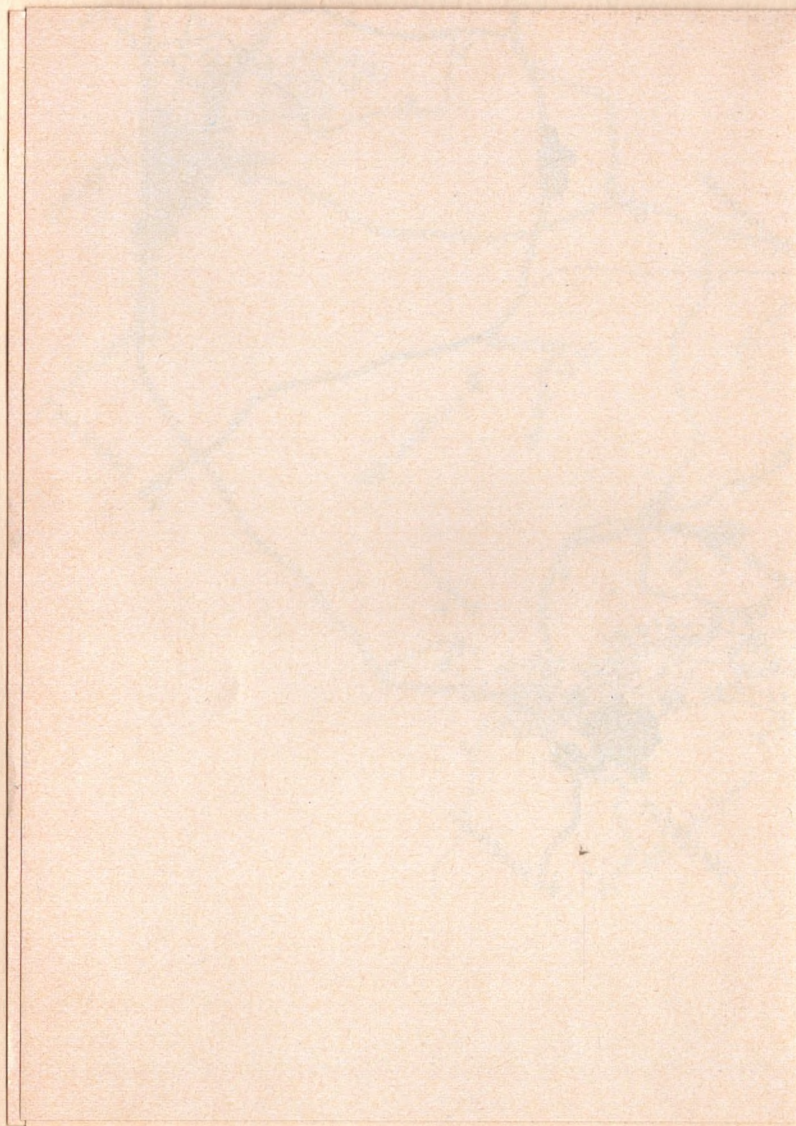
30. *Fáni-völgyi—2. fülke.* A Fáni völgyben, az üzemi műút elágazásától 1200 m távolságban, illetőleg a Szár felé vezető sárga jelzésű turistaút leágazásától 150 m-re a völgy ÉK-i oldalában, 20 m magasságban, 10 m-es dolomitfalban képződött üreg. A száda alatti padka magassága 3 m. A fülke hosszúsága 5 m, külső szélessége 4,5 m, magassága 3 m. Belül 1,5, illetőleg 1,4 m-re szűkül. Magasabbrendű növényi szerzetek, aranyosfodorka, vérehulló fecskefű és alacsonyabbrendű telepes növények élnek az üregben. Pókok, rovarok is láthatók.

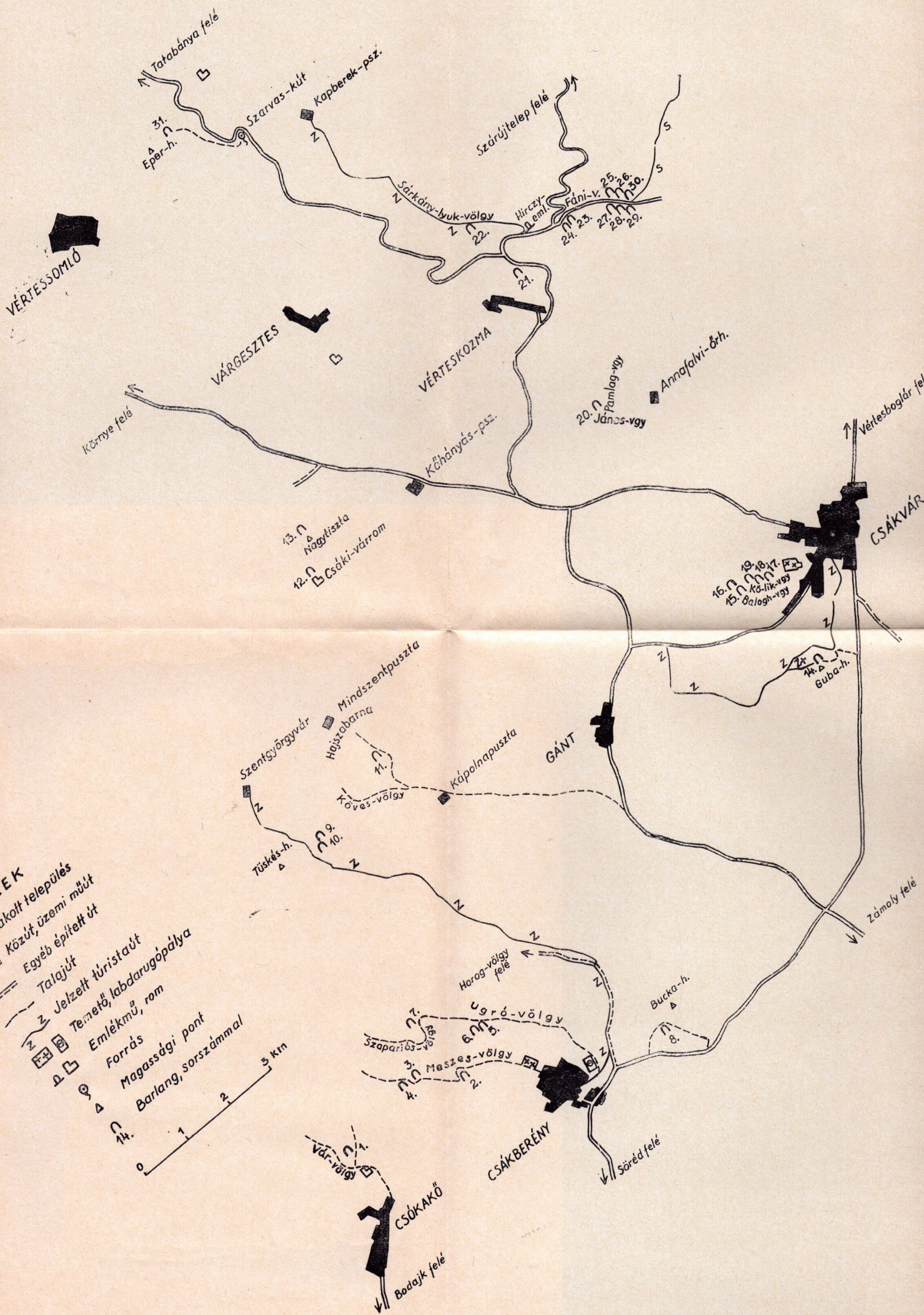
31. *Eper-hegyi—odú*. Szarvas-kúttól ÉNY-i irányban és 1500 m távolságra, a Környei-vízfolyás szurdokvölgyének NY-i oldalában, a völgytalptól kb. 15 m magasságban, töredezett mészkőfalban nyíló üreg, amelynek hosszúsága 2 m, szélessége 3,5 m, magassága 1,9 m. Kitöltése kőzettörmelék és humusz. Változatos moszat és zuzmótelepeket figyelhetünk meg a málladozó odú falain.

32. *Gánti-barlang*. Rétegesen települt dolomitban, hasadék mentén képződött kétszintes eróziós barlang. A felső szint egy kúszójáratból és kisebb üregből, az alsó aknaszerűen mélyülő hosszú és magas, de nem széles teremből áll, amelyhez eróziós fiulkék tartoznak. Az üreg járható szakaszainak összes hosszúsága kb. 40 m. Közelebbi helymeghatározást a barlang látogatása céljából még nem adhatunk, mivel rendkívüli omlásveszélyes, szakadékos és ezen kívül a barlangtani kutatás szempontjából szükséges, hogy eredeti állapotában lehessen vizsgálni az üreget.

Tájékoztatónk befejezésekképpen felhívjuk a barlangtúrákon résztvevők figyelmét arra, hogy a vonatkozó kormányrendelet értelmében a barlang is — hasonlóan más természeti képződményhez — védelem alatt áll; tehát rongálni, benne tüzet gyújtani és környezetét szennyezni tilos!

Megköszönjük a Vértesi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnak a biztosított úthasználati engedélyt, amely lehetővé tette a zavartalan területbejárást, a barlangok felkutatását.

- J E L E K**
- Lakott település
  - Közút, üzemi műút
  - Egyéb épített út
  - Talajút
  - Jelzett turistaút
  - Temető, labdarugópálya
  - Emlékmű, rom
  - Forrás
  - Magassági pont
  - Barlang, sorszámmal

